

# Bilaga I Årsbokslut 2019

Kommunstyrelsen avseende exploateringsverksamhet och strategisk stadsutveckling



## Innehållsförteckning

I	Ansvar och uppgifter  Verksamhetens uppdrag  Hänt i verksamheten		. 3
2			
3			
4	Måluppfyllelse under 2019		. 5
	4.1	Bästa utveckling för alla	5
	4.2	Attraktiva livsmiljöer i hela Nacka	
	4.3	Stark och balanserad tillväxt	6
	4.4	Maximalt värde för skattepengarna	7
5	Övriga uppdrag		. 8
6 Ekonomiskt resultat driftsverksamhet		niskt resultat driftsverksamhet	. 8
	6.1	Enheten för strategisk stadsutveckling	9
	6.2	Exploatering Nacka & Exploatering Nacka stad	9
7	Investe	ringsverksamheten	. 9

## I Ansvar och uppgifter

Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar för att leda, samordna och ha uppsikt över kommunens samlade verksamhet. Kommunstyrelsen ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt. Kommunstyrelsen har också ett ansvar som egen nämnd för bland annat näringslivspolitik, fastighetsfrågor och markpolitik och exploateringsverksamhet. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för samhällsplaneringen. I detta ingår bland annat att:

- Ansvara för den översiktliga planeringen av mark och vatten samt initiera övrig fysisk planering och sektorplanering.
- Bevaka att det finns mark och verksamhetslokaler för kommunalt finansierade verksamheter och kommunala behov i övrig samt bevaka tillgången till bostäder inom kommunens ansvarsområden.
- Se till att en tillfredsställande markberedskap upprätthålls samt att bostadsförsörjningen och samhällsbyggandet främjas.
- Ansvara för "Konsten att skapa stad och "Konsten att skapa konst i hela Nacka" i enlighet med programmet för konst och kultur i det offentliga rummet.

#### 2 Verksamhetens uppdrag

Inom stadsutvecklingsprocessen finns tre enheter som rapporterar till kommunstyrelsen; Exploatering Nacka stad, Exploatering Nacka och Enheten för strategisk stadsutveckling. Exploateringsenheten Nacka stads geografiska ansvarsområde omfattar västra Sicklaön i anslutning till den kommande tunnelbanan. Exploateringsenheten Nacka ansvarar för övriga delar av kommunen. Driftsresultatet för enheterna exploatering Nacka stad, exploatering Nacka samt Enheten för strategisk stadsutveckling ingår i kommunstyrelsens resultaträkning.

Exploateringsverksamheten i kommunen arbetar med projektledning av nya bostäder, arbetsplatser, gator, parker, välfärdsfastigheter som byggs av annan part samt VA-ledningar och ledningssamordning allmänt. I projektledningsansvaret ingår bland annat arbete med avtal, affärsrelationer, genomförande av affärer, genomförandeplanering, ekonomisk samt kvantitativ styrning och ledning mot uppsatta mål.

Enheten för strategisk stadsutveckling ska underlätta den strategiska stadsutvecklingen och utgöra ett stöd för Nacka kommuns organisation i dess helhet. Enheten följer upp och analysera planeringen av bland annat bostäder och arbetsplatser utifrån uppsatta mål samt med den strategiska utveckling av välfärdsfastigheter för att säkra att kommunen erbjuder samhällsservice på rätt plats och i rätt tid samt kommunens markinnehav. Enheten arbetar även med att skapa förutsättningarna för effektivare framdrift i stadsbyggnadsprojekten genom utveckling av nya arbetssätt och förvaltning av projektmodellen.

#### 3 Hänt i verksamheten

Nacka är en av de kommuner i länet som har växt snabbast den senaste 10-årsperioden. Nacka arbetar långsiktigt med planeringen för att möjliggöra tillkomsten av nya bostäder och arbetsplatser över tid. Sedan 2014 har detaljplaner antagits av kommunfullmäktige som skapar förutsättningar för cirka 5 800 nya bostäder och närmare 85 000 kvadratmeter verksamhetsyta inklusive lokaler i bottenvåning. Därutöver har flera detaljplaner för välfärdsfastigheter antagits under dessa år.

Kommunfullmäktige antog i juni 2019 en strategi är att samla kommunens ambition när det gäller miljö- och klimatarbete i stadsutvecklingen i hela Nacka. Strategin ska vara vägledande i stadsutvecklingen. Byggaktörer och Nackabor ska få en tydligare bild av kommunens ambitioner när det gäller hållbart stadsbyggande.

Järnvägsplanen och alla tillstånd kring utbyggnaden av tunnelbanan till Nacka är nu klara. Vissa förberedande arbeten i Nacka har redan påbörjats så som byggandet av en tillfällig väg vid trafikplats Skvaltan. Byggstart av samtliga tre arbetstunnlar planeras till början av 2020. Trafikstarten planeras till år 2030. Kommunen har en dialog med staten kring utbyggnadstakten, ökade kostnader och Nackas åtagande.

Förändringar på marknaden har lett till en lägre byggtakt. Utbyggnadstakten i kommunen behöver anpassas till marknadsutvecklingen, utbyggnaden av tunnelbanan och utvecklingen generellt i regionen. En översyn av genomförandeplaneringen pågår för att säkra en robust planering i takt med Nackaborna, miljön och ekonomin.

Även om situationen på bostadsmarknaden gör att byggtakten kommer att vara lugnare fortsätter Nacka att växa och utvecklas. Det pågår arbete med cirka 80 detaljplaner som skapar förutsättningar för en stadsutveckling på västra Sicklaön, utveckling av de lokala centrumen och förnyelseområdena i kommunen samt en utbyggnad av välfärdsfastigheter i linje med de övergripande målen.

## 4 Måluppfyllelse under 2019

#### 4.1 Bästa utveckling för alla

Nackas medborgare har ett högt engagemang för stadsutveckling i stort och sitt lokala närområde. Undersökningar visar på en hög kännedom om den kommande stadsutvecklingen på västra Sicklaön och utbyggnaden av tunnelbanan till Nacka. Ett aktivt arbete pågår kontinuerligt för att sprida kunskap om stadsbyggnadsprojekten. Ambitionen är att skapa en hög kännedom om stadsbyggnadsprojekten och öka dialogen med Nackamedborgarna för att säkerställa att de är informerade och känner sig delaktiga i kommunens utveckling. Viktiga kanaler för att förmedla information är nacka.se och riktade projektutskick. Öppna hus, samråd och sociala kanaler är andra viktiga forum för att sprida information och föra dialog.

Nacka kommun driver sedan år 2013 projektet Konsten att skapa stad. Konsten att skapa stad står för medskapande, konst, kultur och konstnärlig kompetens som resurser för ökad innovationskraft och hållbarhet i stadsutvecklingen. Partnerskapet inom projektet genomförde fyra frukostträffar under året med spännande föreläsningar och viktiga samtal. I september genomfördes Wall Street Nacka som var Stockholmsregionens första gatukonstfestival.

I projektet Wall Street Nacka medverkade, förutom Nacka kommun, 12 medfinansierade externa partners och 21 konstnärer från hela världen. Projektet väckte mycket tankar och känslor och bidrog till en nationell debatt om konstens roll i samhällsutvecklingen. Nackaborna responderade i stort positivt på de nya tillskotten på festivalen, som främst syftade till att skapa en bättre miljö och ett mer attraktivt samhälle för de människor som bor och verkar i Nacka, nu och i framtiden. Totalt tillkom 20 nya objekt under Wall Street Nacka, varav 17 muralmålningar, två interaktiva skulpturer samt en kulturskylt i neon. Orminge fick två nya konstverk, Saltsjöbaden ett nytt verk, och Hellasgården och Älta var sitt. Resterande verk uppfördes över de olika stadsdelarna på västra Sicklaön.

Att följa hur kunderna, både privatpersoner och företag, upplever servicen är en viktig återkoppling i det systematiska förbättringsarbetet inom stadsutvecklingsprocessen. Nöjd-KundIndex (NKI) är en etablerad modell för att mäta kundnöjdhet och möjliggör jämförelser både med andra kommuner och branscher och inte minst utvecklingen över tid. Att säkra en hög kundnöjdhet har varit ett prioriterat utvecklingsområde. Nacka kommun deltar bland annat i servicemätningen Insikten som mäter den upplevda servicen inom myndighetsutövning.

Utfallet inom servicemätningen Insikten för 2019 är ännu preliminära och insamling av svar pågår ännu. Handlingsplaner har tidigare tagits fram för att öka NKI inom bygglov samt miljö- och hälsoskydd och förbättringsarbete pågår. I nuläget indikerar resultatet att NKI har förbättrats för verksamhetsområdena miljö- och hälsoskydd samt livsmedelstillsyn, medan resultatet för bygglov är i linje med föregående års resultat. En utförligare redovisning av arbetet med NKI sker till miljö- och stadsbyggnadsnämnden.

## 4.2 Attraktiva livsmiljöer i hela Nacka

Översiktsplanen för Nacka kommun innehåller kommunens syn på en långsiktigt hållbar utveckling. Översiktsplanen stödjer utvecklingen mot målen och skapar förutsättningar för en god miljö och ett rikt socialt liv för alla som bor i kommunen. Genomförandet bygger på fyra stadsbyggnadsstrategier;

- Skapa en tätare och mer blandad stad på västra Sicklaön.
- Komplett transportsystem med tunnelbana till Nacka.
- Utveckla Nackas lokala centrum och deras omgivning.
- Planera, förvalta och utveckla den gröna och blå strukturen.

Den övergripande strategiska planeringen av kommunens stadsutveckling är central för att säkra att detaljplaner samt markanvisningar genomförs enligt tidplan och skapar förutsättningar för nya bostäder och arbetsplatser i linje med de övergripande målen men även tillräcklig kapacitet i välfärdsfastigheter för att möta medborgarnas behov nu och i framtiden. Vid årsskiftet pågick arbete med cirka 80 detaljplaner.

Det är viktigt att den bebyggda miljön anpassas efter klimatförändringens effekter. Strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen tydliggör Nacka kommuns ambitioner för en hållbar stadsutveckling i hela Nacka. Syftet med strategin är att samla kommunens ambition när det gäller miljö- och klimatarbete i stadsutvecklingen i hela Nacka. Strategin ska vara vägledande i stadsutvecklingen genom att miljö- och klimatarbetet förankras tidigt i stadsbyggnadsprojekten samt i de olika skedena i stadsbyggnadsprocessen.

Förändringar på marknaden har lett till en lägre byggtakt. Utbyggnadstakten i kommunen behöver anpassas till marknadsutvecklingen, utbyggnad av infrastruktur och utvecklingen generellt i regionen. En översyn av genomförandeplaneringen pågår för att säkra en robust planering i takt med Nackaborna, miljön och ekonomin.

I översiktsplanen "Hållbar framtid i Nacka" framgår att det i Nacka ska finnas en blandning av upplåtelseformerna äganderätt, bostadsrätt och hyresrätt. Samtliga upplåtelseformer ska finnas i nyproduktionen. Kommunen eftersträvar blandade storlekar på bostäder och vill säkerställa bostäder för studenter och äldre samt prisvärda hyres- och bostadsrätter. Arbetet med att säkerställa att det byggs nya hyresrätter i Nacka är viktigt och ingår i arbetet med den strategiska stadsutvecklingen i kommunen.

Inom detaljplaneområden för huvudsakligen bostadsändamål ska kommunen verka för att minst en tredjedel av bostäderna på kommunalt anvisad mark

upplåts med hyresrätt. Nacka kommun har inget kommunalt bostadsbolag och utveckling av det befintliga och kommande bostadsbeståndet bygger därför på samverkan mellan kommunen och privata fastighetsägare och byggaktörer. Av hittills färdigställda bostäder sedan 2014 på kommunens markanvisade mark utgör hyresrätter 65 % av bostäderna.

Cirka 220 nyproducerade hyresrätter har tillkommit i kommunen under året, dels i Tollare och dels i studentbostäder i Ektorp. Det motsvarar cirka 25% av de nyproducerade bostäderna i kommunen under året. Därutöver har även bostäder i form av särskilt boende för äldre färdigställts i Graninge och Danvikshem. Totalt har cirka 600 hyresrätter färdigställts sedan 2014, varav 250 studentbostäder. I stort sett alla de färdigställda hyresrätterna har byggts på mark som markanvisats av kommunen.

Två tredjedelar av bostäderna i kommunens projektportfölj beräknas tillkomma på privat mark och en tredjedel på kommunal mark. Upplåtelseformen på privat mark bestäms av den private markägaren. Bostadsmarknadens förändrade förutsättningar de senaste två åren har lett till ökat intresse för hyresrätter. I kommunen som helhet beräknas uppskattningsvis 4 800 hyresrätter tillkomma till 2040.

#### 4.3 Stark och balanserad tillväxt

Färdigställda bostäder Nacka har under flera år tillhört de mest expansiva kommunerna i länet. Kommunens mål är att 20 000 nya bostäder, varav 14 000 på västra Sicklaön, ska färdigställas mellan åren 2014 och 2030. Med den målsättningen vill kommunen bidra till regionens bostadsförsörjning och därmed även möta den efterfrågan som finns av att bygga och bo i Nacka.

Som grund för uppföljningen av det faktiska antalet tillkommande bostäder följs antalet start- och slutbesked i kommunen. Sedan 2014 har närmare 6 100 bostäder byggstartats och drygt 5 300 bostäder färdigställts i kommunen. Byggande och färdigställande av bostäder i kommunen har en bred geografisk spridning. En

majoritet av de tillkommande bostäderna är kopplade till den pågående stadsutvecklingen men bostäder tillkommer även kontinuerligt inom befintliga detaljplaner.

Under 2019 påbörjades bland annat flerbostadshus på Telegrafberget och i Orminge men även byggandet av nya småhus, främst i Älta och Boo. Totalt påbörjades byggandet av närmare 500 nya bostäder i kommunen. Under året färdigställdes även drygt 900 bostäder jämfört med målet 1 300 nya bostäder. I Nacka strand har en ombyggnad av kontorslokaler till bostäder skett och bostäder har blivit inflyttningsklara i Tollare och i Ältadalen. Cirka 220 nyproducerade hyresrätter har tillkommit i kommunen dels i Tollare och dels i form av studentbostäder i Ektorp. Därutöver har även bostäder i form av särskilt boende för äldre färdigställts i Graninge och Danvikshem.

Nacka kommun har tydliga riktlinjer för markanvändning i form av "Program för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal". Programmet antogs i april 2016 av kommunfullmäktige och anger hur kommunen ska använda sitt kommunala markinnehav. Programmet vilar bland annat på utgångspunkterna att marken ska förvaltas och utvecklas för att uppnå en stark och balanserad tillväxt. Totalt färdigställdes 220 bostäder 2019, samtliga hyresrätter, på mark som ursprungligen markanvisats av kommunen.

Intresset från marknaden har varit stort i de markanvisningar som kommunen genomfört under året. Bland annat har markanvisningstävlingar genomförts för flerbostadshus och radhus samt förskolelokaler i Kraftledningsstråket i Orminge och för hyresrätter på Henriksdalsbacken. En anbudstävling för en industrifastighet på Prästkragens väg i Boo har också slutförts.

Stadsutvecklingen är en förutsättning för att målet om nya arbetsplatser ska kunna nås. Men att endast genom en aktiv stadsutveckling uppnå målet om 15 000 nya arbetsplatser till 2030 är inte sannolikt givet nuvarande prognoser. Det finns ett starkt samband med utbyggnaden av tunnelbanan till Nacka och tillkomsten av nya arbetsplatser både vad gäller genomförande och attraktivitet. Förskjutningar i tidplaner och utbyggnaden av tunnelbanan har påverkar förutsättningar för västra Sicklaön där det främsta området för tillkomsten av kontorsarbetsplatser fram till 2030 kommer vara Sickla. Kontorsyta i centrala Nacka tillkommer först senare.

Efterfrågan är hög på mark för företagsetableringar och det pågår arbete med ett antal detaljplaner. I översiktsplanen finns även utpekad mark för företagsetableringar som ännu inte är utnyttjad. För att bidra till ett starkt näringslivsklimat i kommunen är det viktigt att planera för olika typer av verksamheter. Två viktiga strategiska frågor är planering av kontorsyta och planering av nya verksamhetsområden för småindustri. Under 2019 har start-PM tagits för utvecklingen av Kils verksamhetsområde och utökandet av Kummelbergets verksamhetsområde. Men arbetsplatser tillkommer inte bara genom stadsutvecklingen utan även genom exemeplvis utbyggnad inom befintlig detaljplan. I Sicklaområdet pågår exempelvis utbyggnad av Curanten och Tapetfabriken, som förväntas bidra med ett större antal arbetsplatser framöver.

## 4.4 Maximalt värde för skattepengarna

En stadsutvecklingsekonomi i balans har definierats som att inkomsterna ska vara minst lika stora som utgifterna under åren 2014–2030. För att uppnå målet krävs ett aktivt arbete för att säkra att inkomster och utgifter taktar med varandra i så stor utsträckning som möjligt och att ekonomin totalt sett är i balans fram till år 2030. Beräkningar sker på kommunens hela stadsutvecklingsportföljen, både pågående och planerade projekt. Målet ställer höga krav på ledning, styrning och affärsmässiga lösningar.

Prognoser visar på att det i nuläget är en stor utmaning att uppnå målet fram till 2030. Sedan 2014 har den fortsatta utbyggnaden av kommunens förnyelseområden, initiala utgifter för projektering och utbyggnad av allmänna anläggningar samt detaljplaneringen för Mötesplats Nacka inklusive överdäckningen och upphöjningen av Saltsjöbanan haft stor inverkan på utgiftssidan. En inbromsning av bostadsmarknaden i stort

gällande nyproduktion har skett och utbyggnaden av tunnelbanan till Nacka har försenats. Circle K Sverige AB och Nacka kommun har även slutit en överenskommelse och kommunen får tillgång till marken vid Bergs gård först efter 2036. Dessa faktorer påverkar dels förutsättningarna för kommunen att uppnå målen kring bostäder och arbetsplatser till 2030 men även förutsättningarna vad gäller målet om en stadsutvecklingsekonomi i balans.

Under hösten 2019 har en genomgång av samtliga pågående och planerade projekt och förslag till styrning och prioriteringar genomförts. Detta kommer resultera i ett förslag om en revidering av genomförandeplaneringen för västra Sicklaön. Planeringen för utvecklingen i kommunens lokala centrum och dess närområden fortsätter i linje med tidigare beslut. Under våren kommer ytterligare optimeringsarbete att genomföras i samtliga stadsbyggnadsprojekt. Optimeringsarbetet syftet till att minska kostnaderna och öka intäkterna samt säkra en utbyggnad av allmänna anläggningar och välfärdsfastigheter i takt med befolkningstillväxten, för att säkra en stadsutvecklingsekonomi i balans.

## 5 Övriga uppdrag

Verka för en flexibel och bättre fungerande bostadsmarknad där inlåsningseffekter motverkas och där det finns bostäder för alla:

Nacka har under flera år tillhört de mest expansiva kommunerna i länet. Kommunens mål är att 20 000 nya bostäder ska färdigställas mellan åren 2014 och 2030. Med den målsättningen vill kommunen bidra till regionens bostadsförsörjning och därmed även möta den efterfrågan som finns av att bygga och bo i Nacka. Det krävs ett effektivt arbete med planering och genomförande för att skapa förutsättningar för nya bostäder. I de antagna riktlinjerna för bostadsförsörjning framgår att det i Nacka ska finnas en blandning av upplåtelseformerna äganderätt, bostadsrätt och hyresrätt. Samtliga upplåtelseformer ska finnas i nyproduktionen. Nacka ska också kunna erbjuda bostäder för alla oavsett kön, ålder, kulturell bakgrund, funktionsnedsättning, och sociala förutsättningar.

Inom stadsbyggnadsprojektens ram kommer behovet av särskilt boende för äldre och behovet av bostäder enligt LSS att täckas. Dessa typer av boenden är föremål för en noggrann planering på kommundelsnivå. Under 2019 förbereddes markanvisning avseende bostäder för särskilda behov i Ektorp. Speciella stadsbyggnadsprojekt genomförs också för studentboende och seniorboende i enlighet med det behov och den efterfrågan som finns.

En ambition i planeringen är att i områden med låg andel hyresrätter idag skapa förutsättningar för fler hyresrätter och tvärtom för att balansera fördelningen i de olika kommundelarna. Utgångspunkt i planeringsarbetet är att en tredjedel av de tillkommande bostäderna på kommunalt anvisad mark ska utgöra hyresrätter. Upplåtelseformen på privat mark bestäms av den private markägaren.

I Henriksdal markanvisades under året 100 hyreslägenheter till Stockholms Kooperativa Bostadsförening som också agerar ankarbyggherre. Utöver fri upplåtelseform, hyresrätter i flerbostadshus och studentbostäder diskuteras i dagsläget även andra typer av boenden eller boendeformer som exempelvis byggemenskaper och hyresvillor. Under slutet på året förbereddes markförsäljning i Älta där ambitionen är att utveckla bostäder genom byggemenskap.

#### 6 Ekonomiskt resultat driftsverksamhet

Den stora utmaningen för samtliga enheter inom stadsutvecklingsprocessen är en lägre takt i byggandet i Stockholmsregionen. Detta påverkar intäktssidan i stadsbyggnadsprojekten och efterfrågan på resurser i projekten. Ett intensivt arbete har pågått under året för att kunna möta det förändrade marknadsläget, det har framför allt handlat om åtgärder för att undvika framtunga investeringar samt en översyn av konsultverksamheten.

Exploateringsverksamheten är uppdelad i två enheter, Exploateringsenhet Nacka och Exploateringsenheten Nacka stad. Exploateringsenheten Nacka stads geografiska ansvarsområde omfattar västra Sicklaön i anslutning till den kommande tunnelbanan. Exploateringsenheten Nacka ansvarar för övriga delar av kommunen. Båda exploateringsenheterna är fullt ut taxefinansierade och erhåller inga beviljade medel.

I årsbokslutet uppvisar enheten för exploatering Nacka ett negativt resultat, medan exploatering Nacka stad uppvisar ett positivt resultat i driftsekonomin. Det sammanlagda årsresultatet för dessa två enheter är ett överskott (0,4 Mkr) medans årsresultatet för enheten för strategisk stadsutveckling visade på ett underskott (-2,3 Mkr).

## 6.1 Enheten för strategisk stadsutveckling

Enhetens ekonomi bygger på beviljade medel samt interna uppdrag med särskild finansiering. Merparten av enhetens verksamhet rör frågor som inte kan finansieras via taxor. Enheten har tidigare fått utökat ansvar utan att enhetens beviljade medel förändrats. Enheten uppvisar ett resultat på -2,3 Mkr. Avvikelsen mot budget för 2019 kan främst härledas till ofinansierat arbete men prioriterat arbete med bostadsbyggnadsprognoser, miljöoch klimatarbete i stadsutvecklingen och Östlig förbindelse i kommunen samt på uteblivna ersättningar.

## 6.2 Exploatering Nacka & Exploatering Nacka stad

Ett fokuserat arbete med att säkerställa att rätt kostnader belastar projekt och återhållsamhet vad gäller driftskostnaderna har gett ett bättre resultat än förväntat under hösten. Under året har resurser inom verksamheten, främst inom Exploatering Nacka, arbetat mycket med prioriterad men ofinansierad verksamhetsutveckling som gynnar verksamheten långsiktigt så som reviderade kalkylmallar, nya tidplaner, uppdelning av projekten i delprojekt och avtal med Nacka vatten och avfall. Detta har tagit tid från arbete som annars hade kunnat läggas på projekt. Årets resultat för Exploateringsenheten Nacka stad är ett positivt resultat på 1,0 Mkr medans Exploateringsenheten Nackas resultat är -0,6 Mkr.

## 7 Investeringsverksamheten

Inkomster och utgifter på projekten kan variera över tid, målet är en stadsutvecklingsekonomi i balans. För pågående exploateringsprojekt har kommunen haft inkomster på 173 miljoner kronor och utgifter på 865 miljoner kronor exklusive markförsäljning. För året är underskottet 692 miljoner kronor jämfört med budgeterat underskott på 622 miljoner kronor. Inga nya investeringsmedel för arbete med pågående stadsbyggnadsprojekt föreslås i ärendet, detta sker i samband med tertialbokslut 1 för 2020. Redovisning av investeringsverksamheten i stadsbyggnadsprojekten inom respektive exploateringsoråde sker i bilaga 2 och 3.